

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

за магістерською програмою професійного спрямування
«Фінансовий та страховий менеджмент»

на тему: «Управління зобов'язаннями комерційного банку»

Виконавець:

студентка центру заочної форми
навчання

Гайдаржі Світлана Михайлівна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент _____
(науковий ступінь, вчене звання)

Лапіна Ірина Сергіївна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Однією з основних функцій банківської системи є раціональний розподіл фінансових ресурсів шляхом акумулювання тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання та населення і направлення їх у кредитно-інвестиційний процес. Без достатньої ресурсної бази банки не можуть у належних обсягах здійснювати кредитування поточних потреб юридичних та фізичних осіб, реалізовувати потужні інвестиційні проекти.

Банк напряму залежить від залучених ресурсів, їх кількісні і якісні характеристики визначають потенціал банку, впливають на його ліквідність і стійкість. Грамотна і зважена політика в області управління залученими ресурсами є не тільки атрибутом якісного банківського менеджменту успішно функціонуючого банку, але і неодмінною умовою його конкурентоспроможності, стабільної і прибуткової діяльності. У зв'язку з цим особливу актуальність набувають методи управління, що використовуються банківською діяльністю, зокрема, методи управління залученими ресурсами і пошук шляхів їх розвитку.

У загальному обсязі ресурсів, якими володіє комерційний банк, переважають зобов'язання. І тому саме зобов'язанням приділятиметься більша увага. Недостатній рівень банківського управління ресурсами, а саме зобов'язаннями є чи не головною причиною, що все частіше призводить до кризового стану банків. Це свідчить, що на сучасному етапі розвитку банківської системи недостатньо повно розглянуті питання фінансового управління зобов'язаннями банків з огляду на удосконалення цього процесу.

Мета дослідження полягає в розробці теоретичних положень і практичних рекомендацій по удосконаленню методів управління зобов'язаннями комерційного банку.

Завдання дослідження:

- розкрити зміст, цілі та завдання управління зобов'язаннями комерційного банку;
- визначити сутність та джерела формування зобов'язань та їх роль у формуванні ресурсної бази комерційних банків;
- розглянути методи управління банківськими зобов'язаннями;
- надати фінансово-економічну характеристику ПАТ КБ «Приватбанк»;
- провести аналіз структури та динаміки зобов'язань ПАТ КБ «Приватбанк»;
- надати пропозиції щодо підвищення ефективності та удосконалення управління залученням депозитних та недепозитних ресурсів ПАТ КБ «Приватбанк».

Об'єкт дослідження виступають економічні процеси, які пов'язані з формуванням зобов'язань комерційного банку.

Предмет дослідження – фінансові відносини, які виникають у процесі управління зобов'язаннями комерційного банку та оцінки ефективності їх використання на прикладі ПАТ КБ «Приватбанк».

Методи дослідження. Теоретична частина роботи була написана шляхом використання діалектичного методу пізнання, який забезпечив вивчення фінансово-економічних відносин комерційного банку в їх розвитку, взаємозв'язку та взаємозалежності. В процесі дослідження поняття зобов'язань комерційного

банку використовувались метод наукової абстракції, методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції. Аналіз діяльності банку був здійснений за рахунок використання таких прийомів: групування, типізація, порівняння, табличного та графічного зображення результатів дослідження. Ряд методів і прийомів економічних досліджень базуються на економічних та логічних висновках, розрахунковому конструктивізмі.

При написанні кваліфікаційної роботи були використані наступні методи: структурний, графічний, порівняльний, коефіцієнтний і табличний. Також при написанні роботи була використана трифакторна економіко-математична модель для проведення прогнозування росту зобов'язань ПАТ КБ «Приватбанк».

У процесі написання роботи були використані наступні комп'ютерні програми для вводу та аналізу даних: Microsoft Word, Microsoft Excel, Statistica.

Інформаційна база дослідження є теоретичні та науково-практичні дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців, Закони України, Постанови Правління НБУ, статистичні дані Державного комітету статистики України, матеріали звітності НБУ, фінансова звітність ПАТ КБ «Приватбанк» за період 2012-2016 рр.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (75 найменувань) та 4-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 97 сторінок. Основний зміст викладено на 92 сторінках. Робота містить 8 таблиць, 13 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні основи управління зобов'язаннями комерційного банку»** розглядаються теоретичні аспекти управління зобов'язаннями комерційного банку. Основну увагу приділяється огляду специфіки ведення банківської діяльності та методам банківського менеджменту у сфері управління зобов'язаннями банку.

У другому розділі **«Аналіз системи управління зобов'язаннями ПАТ КБ «Приватбанк»** проаналізовано показники, що характеризують фінансово-економічну діяльність банку, здійснено аналіз ефективності управління зобов'язаннями ПАТ КБ «Приватбанк», залучених з депозитних та недепозитних джерел.

У третьому розділі **«Шляхи удосконалення системи управління зобов'язаннями ПАТ КБ «Приватбанк»** представлені шляхи оптимізації управління зобов'язаннями комерційних банків на прикладі ПАТ КБ «Приватбанк». Розроблені підходи щодо управління залученням депозитних та недепозитних ресурсів на основі нецінових методів представляють практичний інтерес для ПАТ КБ «Приватбанк» та прийнятні для впровадження у його подальшій діяльності.

ВИСНОВКИ

Функціонування банківської системи України на сучасному етапі розвитку економічних відносин нерозривно пов'язано із проблемою ресурсного забезпечення діяльності банків. В умовах фінансової нестабільності банківські установи стикаються не лише з проблемою формування фінансових ресурсів та їх розміщенням, а й визначенням наявних та стратегічних можливостей щодо забезпечення подальших перспектив їх діяльності. У зв'язку із цим питання управління ресурсним потенціалом банку є надзвичайно актуальними.

Специфіка ведення банківської діяльності полягає в тому, що більша частина ресурсів банку формується за рахунок залучених та запозичених (зобов'язань), а не власних коштів.

Практична цінність дипломної роботи складається з розгляду методів управління залученими ресурсами банку з позицій системи, процесу і механізму управління на прикладі ПАТ КБ «Приватбанк», запропоновані шляхи поліпшення залучення ресурсів та розглянутий зарубіжний досвід удосконалення практики залучення ресурсів в банки.

В процесі вивчення даної теми було визначено, що метою банківського менеджменту у сфері управління зобов'язаннями банку є залучення достатнього обсягу коштів з найменшими витратами для фінансування тих активних операцій, які має намір здійснити банк.

Беручи до уваги роботи вчених у сфері дослідження даного питання, узагальнено, що зобов'язання – це кошти на поточних та інших рахунках клієнтів банків, кошти підприємств та організацій, залучені у формі строкових депозитів, кошти населення, залучені у формі вкладів (залучені ресурси), а також кошти, отримані від інших банків та кредиторів (позичені ресурси). Одним з вчених запропоновано найпростіше визначення зобов'язань — це чужі гроші, тимчасово надані їх власниками в розпорядження банку на певних умовах.

Управління банківськими зобов'язаннями розглядається як діяльність з формування та оптимізації структури пасивів банків за рахунок залучення грошових коштів фізичних і юридичних осіб, у тому числі й інших банків, спрямована на підтримку ліквідності як окремих банків, так і банківської системи загалом.

Під час формування ресурсної бази менеджмент повинен враховувати два основні параметри управління — вартість залучених і запозичених коштів та їх обсяг.

Традиційним джерелом формування ресурсів банку є вклади клієнтів (депозитні зобов'язання), але з розширенням банківської діяльності виникає потреба в пошуку нових джерел зростання ресурсної бази. Якщо наявних залучених коштів недостатньо для проведення всіх активних операцій, що їх має намір здійснити банк, то можна або відмовитися від операції, або запозичити ресурси на ринку.

Проаналізувавши погляди різних науковців стосовно визначення депозитних ресурсів, наведемо більш точно на нашу думку визначення: «Депозитні ресурси - це кошти у національній чи іноземній валюті, передані власником чи третьою особою за дорученням у готівковій чи безготівковій формі на рахунок власника для зберігання на визначених умовах з періодичною

сплатою відсотків, або без неї, та залишки коштів на рахунках клієнтів». В ході розгляду питання про депозитні ресурси було визначено, що на залучення банком ресурсів з депозитних джерел впливає велика кількість факторів. Присутні як зовнішні так і внутрішні фактори, що в свою чергу поділяються на керовані та некеровані.

Приведене методичне забезпечення системи управління залученням ресурсів, що включає в себе інструменти такі як: планування, аналіз, моніторинг, оцінка, контроль, прогнозування. З - поміж усіх перерахованих інструментів звернемо увагу на планування, аналіз та контроль. Планування являється основою діяльності банку, так як воно охоплює усі рівні організаційної структури системи.

На стратегічному рівні визначили депозитну політику, як основний інструмент для здійснення діяльності банку, в довгостроковій перспективі, на депозитному ринку. Тактичні та оперативні плани розробляються банками для здійснення стратегічної мети банку на більш коротких проміжках часу.

Аналізуючи ситуацію банку на ринку депозитів, конкурентні показники інших банків, проводиться коригування планів, розробку моделей контролю, проведення моделювання та прогнозування можливих ситуацій, а також отримують реальні картини поточної ситуації діяльності банку.

Контроль являється важливим інструментом для банківської діяльності, він дозволяє виявляти помилки в проведенні операцій банку, дотримання політик, що розроблені в банку, сприяє отриманню достовірної інформації про конкурентів, стан ринку, споживачів банківських послуг тощо.

За використання цих інструментів у банку відповідають спеціальні комітети, зазначені в організаційній структурі системи управління залучення ресурсів. Організаційна структура має три рівні діяльності і кожен рівень враховує інформаційне та правове забезпечення діяльності банку. До такого забезпечення віднесемо зовнішнє нормативне забезпечення представлене нормативно - правовими актами Національного банку, Верховної ради та ін.

Внутрішнє забезпечення банку складають плани, політики, технологічні картки та інші документи, що розробляються правлінням банку та доносяться до найнижчих рівнів організаційно - штатної структури. Завдання поставлені для дослідження в розділі першому виконані досить детально, та виділені важливі на нашу думку аспекти.

Об'єктом дослідження в даній роботі став процес залучення ресурсів ПАТ КБ «Приватбанк». За приведеними в роботі показниками фінансового стану ПАТ КБ «ПриватБанк» ми прийшли до висновку, що загальний стан банку знаходиться в межах оцінки «добре». Незначні відхилення показників банку в сторону зменшення значно не впливають на його подальшу діяльність.

В ході проведеного аналізу річної звітності, балансу, даних Національного банку України та фінансової звітності банку були отримані дані за всіма аспектами діяльності банку.

При загальних темпах приросту активів на 37,40% на 01.01.2017 рік більш всього збільшився інвестиційний портфель на 1962,07% та інші активи - на 4110,45%. Грошові кошти мають мінливу тенденцію до зростання на протязі аналізованого періоду. Це означає, що банк турбується про свою ліквідність та надійність. Що стосується кредитного портфелю, в 2016 році він

різко знижується на 76,98%. Це пов'язано перш за все з націоналізацією банку в 2016 році та реструктуризацією кредитів.

За аналізований період банк збільшує масштаби своєї діяльності, про що свідчить зростання загальної суми пасивів на протязі аналізованого періоду на 55855 млн. грн або 17,40%, в тому числі питома вага зобов'язань на 1 січня 2017 р. становить 100,43%, що пояснюється різким зниженням власного капіталу.

За даний період зобов'язання, в тому числі їх складові, банку мають тенденцію до збільшення. Найбільшу питому вагу в структурі зобов'язань складають кошти клієнтів - 181133 млн грн., або 87,9% станом на 1 січня 2017 року. Кошти банків складають 20714 млн грн, або 10,05%.

У структурі зобов'язань банку переважають строкові депозити (найбільша їх питома вага спостерігалась у 2016 році – 65,12%, у 2015 році був найнижчий рівень за весь аналізований період і склав – 31,75%).

Оскільки основним критерієм якості депозитів є їхня стабільність, то зазначена динаміка свідчать про нестабільність депозитної бази.

За аналізований період рівень фінансової стійкості банку зазнав змін, ділова активність та фінансова стабільність банку підвищилась майже у 1,5 рази, що обумовлено меншим формуванням резервів за зобов'язаннями та активними операціями.

Використання міжбанківського кредиту банком «ПриватБанк» не значне, що зумовлене достатністю ресурсної бази банку. Зменшення емісії банком цінних паперів власного боргу також пов'язане зі стабільно зростаючою ресурсною базою залучених коштів з депозитних джерел.

Для збереження існуючих та заохочення потенційних клієнтів банком запропонуємо проведення наступних заходів:

По-перше: необхідний аналіз поточного стану клієнтської бази банку. Необхідно встановлювати причини втрат клієнтів, а також постійно здійснювати аналіз скарг і пропозицій своїх клієнтів.

По - друге: на основі аналізу історій взаємин з клієнтами банк сегментує клієнтську базу, визначає цінності клієнтів. Політика утримання клієнтів має бути направлена перш за все на тих з них, які представляють найбільшу цінність для банку.

По - третє: Банк повинен розробити програму збереження клієнтів (програму лояльності). Враховуючи те, що на даний момент часу програма лояльності розробляється банком лише для користувачів кредитних карток, варто звернути увагу на розроблення її для депозитних рахунків клієнтів. Засобами формування лояльності найбільш значимих для банку клієнтів у сфері роздрібних послуг можуть бути:

- пропозиція індивідуальних умов обслуговування;
- розробка спеціальних пропозицій, зміна споживчих характеристик послуг;
- накопичувальні бальні системи;
- програма заохочень залежно від терміну обслуговування, об'єму операцій і т. д.;

При введенні даної системи «утримання клієнтів» повинна підвищитись довіра та готовність клієнтів працювати з ПАТ КБ «ПриватБанк». Для кожного рівня в системі запропоновані певні опції, що дозволять заохотити

клієнтів до обслуговування переважно в даному банку, за допомогою системи лояльності - підвищити строк зберігання грошових коштів на рахунках. Дана система розрахована на підвищення ступеню лояльності клієнтів до банківської установи і в подальшому дозволять не лише утримати більш стабільну базу ресурсів, але і розширити частку банку на депозитному ринку.

З проведеного нами дослідження можемо стверджувати, що ефективність роботи банку щодо залучення додаткових грошових коштів та забезпечення його конкурентоспроможності на ринку банківських послуг багато в чому залежать від впровадження нових депозитних продуктів. Однак важливо зазначити, що запровадження та розширення інноваційних банківських послуг має поєднуватись із постійним вдосконаленням традиційних напрямів обслуговування клієнтів.

Таким чином, сучасна депозитна політика вітчизняних банків потребує постійного вдосконалення.

Серед основних напрямів підвищення її ефективності можна назвати:

1. Удосконалення нормативно-правового регулювання захисту коштів фізичних та юридичних осіб, що знаходяться на депозитному рахунку.

2. Вирішення проблеми асиметричності інформації через створення інформаційної системи доступності та правдивості інформації щодо ліквідності, платоспроможності, прибутковості і рентабельності банків.

3. Спрощення режиму функціонування депозитних рахунків, а саме: порядку зарахування коштів на вклади, видачі готівки та перерахування з депозитних рахунків, застосування строкових вкладів із додатковими внесками.

4. Створення вигідних умов для активізації застосування банками цінових та нецінових методів маркетингової політики, що надає можливість запропонувати індивідуальним вкладникам більший комплекс високоякісних послуг, покращити якість обслуговування, підвищити зацікавлення фізичних і юридичних осіб у розміщенні своїх коштів на депозитних рахунках банку.

5. Покращення якості обслуговування клієнтів за рахунок використання нових інформаційних технологій у банківській сфері, а також підвищення кваліфікації працівників банку.

- Зміцнення капітальної бази та забезпечення ефективної депозитної політики вітчизняних банків, інтеграція банківської системи України у світовий фінансовий простір значною мірою залежить від зростання обсягів капіталу. Достатній його рівень дає змогу банку зберегти платоспроможність і вплинути на рівень надійності банківської установи. Тому перспективою подальших досліджень у цьому напрямку стане питання про необхідність забезпечення достатнім рівнем капіталу банківської системи України.

АНОТАЦІЯ

Гайдаржі С. М. «Управління зобов'язаннями комерційного банку»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою професійного спрямування «Фінансовий та страховий менеджмент» – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2018.

Дипломна робота складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження виступають процеси управління зобов'язаннями комерційного банку, предметом – сукупність відносин, що виникають у процесі управління зобов'язаннями комерційного банку на прикладі ПАТ КБ «Приватбанк».

Метою дипломної роботи є оцінка системи формування і управління зобов'язаннями банку в сучасних умовах, а також надання рекомендацій щодо покращення механізму формування зобов'язань банку та їх ефективного використання.

Методи дослідження: загальнонаукові методи та емпіричні прийоми, а саме: аналіз та синтез, абстрагування; індукція, дедукція, узагальнення, діалектичний, монографічний, математико-статистичний, табличний та графічний методи.

У роботі визначаються сутність та мета, основні етапи формування політики управління зобов'язаннями банку. Було проведено аналіз фінансової діяльності банку та визначена позиція банку на ринку фінансових послуг. Досліджені особливості управління зобов'язаннями банку та їх ефективність. Зроблено пропозиції щодо удосконалення управління зобов'язаннями ПАТ КБ «Приватбанк».

Ключові слова: банк, банківські ресурси, зобов'язання банку, депозитні ресурси, депозити, депозитна політика, клієнтська база.

ANNOTATION

S. Gaydarzhi «Management of commercial bank liabilities»

Qualifying work on obtaining a master's degree in the specialty «Finance, Banking and Insurance» under the master's program «Financial and insurance management». – Odessa National Economics University. – Odessa, 2018.

Thesis consists of three chapters.

The object of the study are management processes liabilities of commercial banks, the subject - a set of relations that arise in the management of liabilities of commercial banks by the example of PJSC "Privatbank".

The aim of the thesis is the evaluation system formation and management of the bank liabilities under current conditions, and providing recommendations to improve the mechanism of formation of bank liabilities and their effective use.

Methods: general scientific methods and empirical techniques, namely the analysis and synthesis of abstraction; induction, deduction, synthesis, dialectical, monographic, mathematical-statistical, tabular and graphical methods.

The paper defined the nature and purpose, the main stages of policy management obligations of the bank. It analyzes the financial activities of the bank and determined the position of the bank in the financial services market. The features of the management obligations of the bank and their effectiveness. Make suggestions for improving the management obligations of PJSC "Privatbank".

Keywords: bank, banking resources, commitments bank deposit resources, deposits, deposit policy, customer base.